

Obchody 150. rocznicy urodzin Marii Curie-Skłodowskiej

Foto: Bartosz Prohl

Rok 2017 jest wyjątkowy dla naszego Uniwersytetu. Dokładnie 7 listopada przypada 150. rocznica urodzin Marii Curie-Skłodowskiej. Z tej okazji przygotowaliśmy szereg interesujących wydarzeń, na które już teraz zapraszam wszystkich pracowników i studentów naszej Uczelni oraz mieszkańców Lublina.

Jubileusz 150-lecia urodzin Patronki to doskonała okazja, aby przybliżyć sylwetkę i dokonania genialnej uczoney. Maria Curie-Skłodowska jako pierwsza kobieta uzyskała na Sorbonie licencjat

z matematyki i fizyki, a następnie stopień naukowy doktora z fizyki, została także pierwszą kobietą profesorem oraz kierownikiem laboratorium badawczego na Sorbonie. Dzięki swemu talentowi, ogromnej wiedzy i ciężkiej pracy Skłodowska otrzymała dwie Nagrody Nobla i została uznana za największą uczoną wszechczasów przez prestiżowy magazyn „New Scientist”.

Według Marii Curie-Skłodowskiej nauka jest czymś bardzo pięknym. Podczas zaplanowanych w ramach obchodów jubileuszu licznych wykładów, warsztatów i prezentacji potwierdzimy prawdziwość tych słów.

Już dzisiaj zapraszam Państwa na święto nauki, podczas którego każdy z nas będzie miał szansę oddać cześć tej wyjątkowej osobie oraz poznać jej dorobek.

W ramach obchodów jubileuszu zapraszamy do udziału w wystawach prezentujących życie, osiągnięcia naukowe, ale także pasję naszej wybitnej uczoney. Wystawy organizowane będą we współpracy z Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie. W niesamowity świat Marii przeniesie nas również film, które-

go projekcja odbędzie się niebawem w ACK UMCS „Chatka Żaka”. Kolejnym ważnym wydarzeniem będzie konferencja naukowa organizowana przez Wydział Chemii i Wydział Matematyki, Fizyki i Informatyki, zaplanowana na dzień urodzin naszej Patronki. W ramach obchodów jubileuszu przeprowadzimy szereg konkursów dla dzieci, młodzieży oraz studentów. Tegoroczny wykład inauguracyjny poświęcony zostanie życiu oraz osiągnięciom naukowym Skłodowskiej. Postanowiliśmy również wydać okolicznościowy album o Marii Curie-Skłodowskiej. Swoją obecnością zaszczyca Uniwersytet członkowie rodziny noblistki, którzy przybliżą jej sylwetkę.

Szczegółowy kalendarz obchodów jubileuszu jest już dostępny na stronie www.urodziny marii.umcs.pl.

Zachęcam wszystkich pracowników UMCS do aktywnego włączenia się w organizację obchodów tego wyjątkowego jubileuszu. Zapraszam również do publikowania na łamach „Wiadomości Uniwersyteckich” artykułów dotyczących życia oraz dorobku Marii Curie-Skłodowskiej.

Stanisław Michałowski
Rector UMCS

Ramowy program obchodów 150-lecia urodzin Marii Curie-Skłodowskiej w 2017 r.

Wydarzenia ogólnouniwersyteckie

Popularnonaukowe:

- Cykl artykułów w „Kurierze Lubelskim” poświęconych życiu i odkryciom Marii Curie-Skłodowskiej (styczeń-grudzień);
- Wystawa przedstawiająca życie i osiągnięcia naukowe Patronki (czerwiec);

- Zaproszenie przedstawiciela rodziny Marii Curie-Skłodowskiej do Lublina (październik);
- Wykład inauguracyjny dotyczący postaci Patronki i jej osiągnięć naukowych (23 października);
- Konferencja popularnonaukowa w dniu urodzin Patronki: 7 listopada, zorganizowana przez Wydziały: Chemii oraz Matematyki, Fizyki i Informatyki;

- Wystawa: znaczki i banknoty z wizerunkiem Marii Curie-Skłodowskiej (listopad);
- Konkurs na prace dyplomowe przygotowane przez studentów UMCS, nawiązujące do życia i/lub działalności Patronki.

Artystyczne:

- Projekcja filmu o życiu Marii Curie-Skłodowskiej oraz spotkanie z ak-

- torami grającymi w nim główne role (luty–marzec);
- Wystawa „Maria i kwiaty” w Ogrodzie Botanicznym UMCS (lipiec–sierpień);
- Spektakl muzyczny nawiązujący do życia Marii Curie-Skłodowskiej oraz monodram *Ja, Maria* (23 października);
- Koncert z okazji dnia urodzin Patronki (7 listopada);
- Konkurs plastyczny dla studentów i uczniów szkół ponadgimnazjalnych, organizowany przez ACK UMCS „Chatka Żaka” pt. „Namaluj pierwiastek. Technika dowolna” (listopad);
- Wyjazdy dla pracowników, studentów i doktorantów UMCS do nowej siedziby Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie, połączone z wykładami naukowymi (listopad–grudzień).

Wydarzenia organizowane przez Uniwersytet Dziecięcy UMCS

- „Trampolina sukcesu” – konkurs dla dzieci na najciekawszy eksperyment przyrodniczy (styczeń–grudzień);
- „Ty też możesz zostać Skłodowską” – wykład z pokazami chemicznymi dla słuchaczy Uniwersytetu Dziecięcego UMCS, filie: Nałęczów, Puławy, Końskowola, Opole Lubelskie, Bełżyce, Rybczewice (od stycznia);
- „Największa czarodziejka świata” – warsztaty chemiczne i fizyczne w lubelskich szkołach podstawowych (od stycznia);
- „Portret Marii” – konkurs plastyczny (od stycznia);
- „Dzień Dziecka z Marią” – gra terenowa w Ogrodzie Botanicznym UMCS „Ścieżkami życia Marii Curie-Skłodowskiej” (3 czerwca);
- Urodzinowy wykład z radiologii dla słuchaczy Uniwersytetu Dziecięcego UMCS w Lublinie, przygotowany przez dr n. med. Luizę Grzycką-Kowalczyk (4 listopada).

Wydarzenia skierowane do uczniów szkół ponadgimnazjalnych

- Konkurs wiedzy o życiu i dokonaniach Marii Curie-Skłodowskiej

Fot. Maria Kostrewa

- skierowany do uczniów szkół ponadgimnazjalnych z całej Polski (marzec–listopad);
- Konkurs grantowy skierowany do szkół partnerskich UMCS (II połowa roku);
- Wykłady otwarte organizowane przez pracowników naukowych Wydziałów Chemii oraz Matematyki, Fizyki i Informatyki dla młodzieży ze szkół ponadgimnazjalnych (marzec–listopad);
- Prezentacja serii wykładów dla uczniów szkół partnerskich na Ukrainie (marzec–listopad).

Działalność mediów uniwersyteckich

Miesięcznik „Wiadomości Uniwersyteckie”

- Cykl artykułów dotyczących Marii Curie-Skłodowskiej, przygotowanych przez pracowników UMCS;

- Specjalne wydanie „Wiadomości Uniwersyteckich” poświęcone Patronce UMCS (październik).

Radio Centrum:

- Cotygodniowe audycje poświęcone życiu i dokonaniom Marii Curie-Skłodowskiej (luty–grudzień).

TV UMCS:

- Relacje telewizyjne z uroczystości organizowanych przez UMCS w ramach obchodów zamieszczane na kanale YouTube, fanpage’u oraz stronie TV UMCS;
- Spot reklamowy przygotowany dla UMCS oraz Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie;
- Cykl wywiadów na temat Patronki UMCS dot. takich tematów jak np.: Maria Curie-Skłodowska – kobieta nowoczesna, Jak dziś odczytywać odkrycia Noblistki? Maria Curie-Skłodowska – Patronka Uniwersytetu, Lubelskie ślady Marii Curie-Skłodowskiej, Tajemnica podpisu Marii Curie-Skłodowskiej, O pomniku Patronki znajdującym się na placu jej imienia itd.;
- Program poświęcony Nagrodzie Naukowej Marii Curie (fundowanej przez UMCS i przyznawanej za wyjątkowo ważne dla danej dyscypliny indywidualne lub zespołowe osiągnięcia i odkrycia naukowe) lub wynalazkom inspirowanym odkryciami Patronki.

Inne:

- Strona internetowa dot. obchodów 150-lecia urodzin Patronki: www.urodziny marii.umcs.pl.

Materiały promocyjne

- Kalendarze książkowe z dodatkową wkładką o Marii Skłodowskiej-Curie;
- Kalendarze ścienne z wizerunkiem Marii Curie-Skłodowskiej;
- II edycja Statuetek Marii Curie-Skłodowskiej (opatrzonego napisem: „Maria Curie-Skłodowska 1867–2017”);
- Albumy o Marii Curie-Skłodowskiej: wydanie dwujęzyczne polsko-angielskie (styczeń).

Konferencja prasowa poświęcona jubileuszowi urodzin Patronki UMCS

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie powstał w 1944 r. i od początku istnienia nosi imię Marii Curie-Skłodowskiej. 7 listopada 2017 r. mija 150. rocznica urodzin wielkiej uczonej i wybitnej Polki. Jubileusz urodzin Patronki naszej Uczelni to szczególna okazja, by przypomnieć sobie postać dwukrotnej noblistki i oddać jej należyty hołd.

Fot. Eryk Gozdzicki

19 stycznia 2017 r. odbyła się konferencja prasowa poświęcona m.in. przedstawieniu programu obchodów 150-lecia urodzin Marii Curie-Skłodowskiej. W spotkaniu z dziennikarzami wzięli udział przedstawiciele władz naszego Uniwersytetu: Rektor prof. dr hab. Stanisław Michałowski, Prorektor ds. Kształcenia dr hab. Alina Orłowska, prof. nadzw., Prorektor ds. Nauki i Współpracy Międzynarodowej prof. dr hab. Radosław Dobrowolski, Prorektor ds. Ogólnych dr hab. Arkadiusz Bereza, prof. nadzw. i Kanclerz mgr Grażyna Elżbieta Fiok.

Podczas konferencji prof. Stanisław Michałowski stwierdził, że „ważna jest pamięć o Marii Curie-Skłodowskiej, gdyż jest ona nie tylko Patronką naszego Uniwersytetu, ale również swoistym symbolem siły nauki, uporu w dążeniu do osiągnięcia obranych przez siebie celów oraz radości życia i pasji. Maria Curie była bez wątpienia osobą o bogatej osobowości, naukowcem, ale również kochającą żoną i matką”.

W ramach zaplanowanych obchodów przygotowano wiele ciekawych wydarzeń, takich jak: konferencje, spotkania, warsztaty, pokazy, wykłady i absolutnie wyjątkowe inicjatywy kulturalne, które z pewnością

przykują uwagę nie tylko studentów, absolwentów oraz pracowników naszego Uniwersytetu, ale również mieszkańców Lublina i okolic.

Podczas konferencji prasowej prof. Stanisław Michałowski stwierdził także, iż „rok, który właśnie się zaczął, chcemy w dużej mierze poświęcić pamięci o Patronce naszego Uniwersytetu. W związku z tym zorganizowany zostanie szereg wydarzeń popularnonaukowych: nawiążemy kontakt z członkami rodziny Marii Curie-Skłodowskiej (najpewniej z jej wnukami). Chcielibyśmy również po raz kolejny wydać statuetkę przedstawiającą Patronkę naszego Uniwersytetu”.

W programie obchodów ważną rolę odgrywają także wydarzenia artystyczne, takie jak projekcja filmu *Maria Curie* w Inkubatorze Medialno-Artystycznym UMCS. Zorganizowany zostanie także spektakl muzyczny nawiązujący do życia oraz osiągnięć Patronki oraz monodram lubelskiej artystki – Mirelli Rogoży-Biel. Odbędą się również konkursy plastyczne.

Niezwykle aktywny będzie także Uniwersytet Dziecięcy UMCS, który włączył się w obchody roku Patronki, przygotowując wykłady, warsztaty, pokazy oraz konkursy. Za-

angażowane zostaną również szkoły ponadgimnazjalne, publikowane będą artykuły, między innymi w „Kurierze Lubelskim” i „Wiadomościach Uniwersyteckich”.

Podczas konferencji prasowej prof. Stanisławowi Michałowskiemu zostało zadane ciekawe pytanie: „Gdyby dziś spotkał Pan Rektor Marię Curie-Skłodowską i mógł zadać jej jedno pytanie, jak by ono brzmiało?”. Rektor odpowiedział: „Biorąc pod uwagę czasy, w których żyła, specyfikę obranego przez nią zawodu, wysiłek, jaki niejednokrotnie musiała włożyć w prowadzone przez siebie badania oraz ryzyko utraty zdrowia, które na siebie przyjęła, zapytałbym ją o to, czy warto było. Wszystkie te czynniki świadczą oczywiście o ogromnej odwadze i poświęceniu Marii Curie-Skłodowskiej, która jedynie pozornie była drobną kobietą, natomiast jej pokłady silnej woli i samozaparcia okazały się wręcz niebywale”.

Na specjalnie przygotowanej stronie: www.urodzinymarii.umcs.pl można znaleźć aktualne informacje dotyczące obchodów oraz różne ciekawostki związane z postacią Marii Curie-Skłodowskiej.

Marta Kostrzewa
Biuro Promocji

Fot. ze zbiorów Centrum Promocji UMCS

• Maria Curie-Skłodowska (1903)

Maria Curie-Skłodowska

O życiu i osiągnięciach Patronki naszego Uniwersytetu

Myśl znudzona

*Gwarem życia lub cierpieniem,
W przeszłość biegnie utęskniona
By pokrzepić się wspomnieniem,
Na poddasze myśl jej wraca
W zawsze miły sercu kątek,
Gdzie mieszkała cicha praca
I gdzie został świat pamiętek.*

Maria Curie-Skłodowska

Maria Curie-Skłodowska urodziła się 7 listopada 1867 r. w Warszawie. Była córką Bronisławy i Władysława Skłodowskich, którzy pochodzili z rodzin szlacheckich. Maria przyszła na świat jako najmłodsza z pięciorga rodzeństwa.

Najstarsza siostra, Zofia, przyszła na świat w 1862 r., następnie urodzili się: Józef (1863), Bronisława (1865) i Helena (1866). W domu rodzinnym przyszłej dwukrotnej noblistki nauka oraz pasja zdobywania wiedzy zajmowały szczególne miejsce. Bardzo często rodzice organizowali swoim dzieciom wieczory z polską literaturą. Ulubionymi poetami Marii byli Adam Mickiewicz, Zygmunt Krasiński oraz Juliusz Słowacki. Właśnie dzięki tym wieczorom z polską literaturą Maria wykazywała się w wieku dziecięcym wyjątkową skłonnością do nauki i przyswajania

wiedzy, np. w wieku czterech lat nauczyła się czytać:

Bo z tym czytaniem było tak: przed rokiem, Bronci, której nauka abecadła bynajmniej nie wydawała się zajmująca, przyszło na myśl, że dużo będzie przyjemniej, jeśli weźmie sobie do towarzystwa Maniusię – jako „uczennicę”. Przez kilka tygodni układały wspólnie kartoniki z literami, wreszcie któregoś ranka Broncia z trudem usiłowała przesyłabizować ojcu tekst elementarza, a Mania zniecierpliwiła się nagle i, wzięwszy jej książkę z ręki, przeczytała go płynnie od razu¹.

Maria od zawsze chętnie się uczyła, lecz sytuacja rodzinna nie ułatwiała młodej dziewczynie procesu zdobywania wiedzy. Najpierw 31 stycznia 1876 r. w wieku 14 lat zmarła jej siostra Zofia, następnie 8 maja 1878 r. odeszła jej matka. Utrata dwóch bliskich osób była dla młodej Marii ogromnym ciosem. To sprawiło, że ukojenia szukała w książkach. W 1883 r. ukończyła gimnazjum z najlepszym wynikiem w klasie oraz złotym medalem dla najlepszej uczennicy.

Ojciec, widząc przygnębienie Marii, postanowił wysłać córkę do rodziny na wieś, aby tam odzyskała siły i spróbowała podreperować nadwątlone zdrowie psychiczne. To była jedna z najlepszych decyzji, która zapoczątkowała właściwie najpiękniejszy okres w życiu Marii. Odpoczywała, spędzała czas na nadrabianiu zale-

głości w literaturze, szkicowała, chodziła na wycieczki, bawiła się z kuzyństwem. Po powrocie do Warszawy podjęła naukę w ramach Latającego Uniwersytetu, którego zajęcia odbywały się w prywatnych mieszkaniach. Po latach Maria Curie-Skłodowska w ten sposób określiła istotę tej inicjatywy:

Celem najbliższym była praca nad wykształceniem własnym i nad gromadzeniem środków do szerzenia oświaty wśród robotników i chłopów. Zgodnie z tym programem postanowiliśmy urządzić kursy wieczorowe, na których każdy miał wykladać to, co umiał najlepiej.

Poza nauką podjęła pracę w roli guwernantki, aby wesprzeć studiującą siostrę Bronisławę. Najpierw pracowała u rodziny Żórawskich, następnie otrzymała posadę u bardzo bogatej rodziny Fuchów. Dzięki swojemu kuzynowi Józefowi Boguskiemu po raz pierwszy w życiu miała okazję spróbować pracy naukowej w laboratorium, które znajdowało się w Muzeum Przemysłu i Rolnictwa. Przebywanie w tym miejscu jeszcze mocniej utwierdziło ją w przekonaniu, że nauka jest jedyną drogą, jaką musi kroczyć. Wkrótce potem, w 1891 r., Bronisława ukończyła wymarzone studia i zaprosiła do siebie siostrę.

Maria dostała się na studia na Sorbonie. Okazało się, że jest jedną z 23 kobiet na prawie dwa tysiące

¹ Ewa Curie, *Maria Curie*, t. 1, Warszawa 1960, s. 17.

studentów, którzy zostali przyjęci na Wydział Nauk Ścisłych. Niemal cały czas poświęcała nauce, co wkrótce zostało zauważone i docenione. Jeden z wykładowców – prof. Lippmann zaczął powierzać Marii samodzielne badania. Świat nauki tak ją pochłoniął, że wszystko wokół traciło znaczenie, przez co przyszła noblistka zaczęła podupadać na zdrowiu. Kiedy pewnego dnia zemdląca w bibliotece, Bronisława zabrała ją do swojego mieszkania, by podreperować jej zdrowie. Szwagier Kazimierz Dłuski czas studiów Marii nazwał: „okresem heroicznym w życiu siostry żony”².

W 1893 r. Maria zdobyła licencjat z fizyki z pierwszym wynikiem na roku, zaś rok później otrzymała ten sam tytuł z nauk matematycznych

– tym razem zajęła drugie miejsce. Wydarzenia te w następujący sposób wspomniała w swojej *Autobiografii*:

Wytrwała moja praca nie zmarnowała się. Zdołałam pokonać braki przygotowania i razem z kolegami przystąpić do egzaminów. Dostałam nawet zaszczytu uzyskania pierwszego miejsca jako licenciee es sciences physiques w roku 1893 i drugiego jako licenciee es sciences mathematiques”.

Tuż po tym wydarzeniu, dzięki staraniom prof. Lippmanna, Maria otrzymała od Towarzystwa Wspierania Przemysłu Krajowego stypendium na badania nad magnetycznymi właściwościami różnych rodzajów stali. W związku z otrzymanym wsparciem finansowym zaczęła szukać lepszego laboratorium, które sprostałoby jej wymaganiom – w ten oto sposób poznała Piotra Curie.

Fot. ze zbiorów Centrum Promocji UMCS

Fot. ze zbiorów Centrum Promocji UMCS

• Maria i Piotr Curie (Paryż 1895)

Do pierwszego spotkania między przyszłymi małżonkami doszło dzięki Józefowi Kowalskiemu, profesorowi fizyki na Uniwersytecie we Fryburgu, którego żona była przyjaciółką Marii z lat wczesnej młodości. Prof. Kowalski znał i cenił Piotra Curie, postanowił więc poznać go z Marią w nadziei, iż ten pomoże znaleźć rozwiązanie problemu młodej kobiety. Do spotkania doszło w mieszkaniu państwa Kowalskich. Tak wspomina je Maria:

Wchodząc do pokoju, spostrzegłam młodego człowieka słusznego wzrostu, o włosach kasztanowych i dużych jasnych oczach, stojącego we framudze otwartych drzwi balkonowych. Zauważyłam poważny i miły wyraz jego twarzy, a także pewien pozór zaniedbania w jego wysokiej postaci, cechujący marzyciela pogrążonego w swoich myślach³.

Co prawda Piotr nie znalazł wspomnianego wcześniej rozwiązania problemu, ale oboje bardzo się zaprzyjaźnili – połączyło ich bowiem zamiłowanie do nauki oraz fascynacja podobnymi jej dziedzinami. Ślub Marii i Piotra odbył się 26 lipca 1895 r. ratuszu w Sceaux. Ceremonia była bardzo skromna, a co ciekawe, Maria wybrała suknię ślubną taką, by mogła jej służyć również w życiu codziennym i przy pracy. Po ślubie młodzi wybrali się w podróż poślubną

² Maria Curie, *Autobiografia*, Lublin 2017, s. 14.

³ Tamże, s. 15.

• Maria i Helena Skłodowskie (Warszawa 1887–1889)

rowerami. W trakcie wczesnomatrzeńskich wojaży przemierzali wybrzeże Bretanii oraz góry Auvergne.

Państwo Curie bardzo szybko rzucili się w wir pracy i nauki. Maria, poza obowiązkami domowymi i pełnieniem roli gospodyni, mnóstwo czasu spędzała na pracy naukowej. Jak w swojej książce pisze Ewa Curie:

Osiem godzin pracy w laboratorium, dwie do trzech godzin zajęć w gospodarstwie. To jednak okazuje się zbyt mało... Wieczorem, dokładnie wypełniwszy rubryki swego pięknego zeszytu, zasiada Maria przy „swoim” końcu dużego stołu, na „swoim” krześle i, oparłszy głowę na rękach, tonie w przygotowaniach do egzaminu nauczycielskiego. Po drugiej stronie Piotr z głową tak samo schyloną, opracowuje plan swych wykładów w Szkole Fizycznej. Co noc, do drugiej, trzeciej godziny widnieje światło w ich oknie⁴.

W sierpniu 1896 r. Maria zdobyła uprawnienia nauczycielskie, dzięki którym mogła uczyć fizyki w żeńskich liceach – dzięki temu mogła podreperować rodzinny budżet. W tym samym roku zajęła się badaniami nad magnesowaniem stali hartowanej, za które w 1898 r. Francuska Akademia Nauk przyznała jej Nagrodę Gegnera.

12 września 1897 r. na świat przyszła pierwsza córka Piotra i Marii – Irena Curie.

Na przełomie 1897 i 1898 r. Maria zainteresowała się wynikami badań prowadzonych przez Henriego Becquerela, poświęconych solom uranu. Zaciekały ją do tego stopnia, iż sama zaczęła się tym zajmować. W toku podjętej wspólnie z Piotrem pracy okazało się, że w badanym przez nich mineralu występują aż dwa promieniotwórcze pierwiastki. Pierwszy wyodrębnili w lipcu 1898 r. i nazwali polonem. Poza pracą zawodową Maria wkrótce została profesorem fizyki w École Normale Supérieure des Jeunes Filles w Sévres – była jedyną kobietą, która wykładała na tym Uniwersytecie.

23 czerwca 1903 r. Maria jako pierwsza kobieta we Francji obroniła pracę doktorską, w tym samym roku państwo Curie razem ze wspomnia-

nym wcześniej Becquerelem zostali uhonorowani Nagrodą Nobla za badania nad promieniotwórczością. Wskutek tego wyróżnienia małżonkowie Curie zaczęli otrzymywać wiele propozycji wykładów i odczytów, zaproszeń na spotkania naukowe, obojgu łącznie przyznano aż 12 tytułów doktora *honoris causa*. Piotrowi przyznano Katedrę Fizyki na Sorbonie, a Marię mianowano kierowniczką laboratorium przy tejże katedrze. Niedługo potem, 6 grudnia 1904 r. na świat przyszła druga córka Ewy i Piotra – Ewa.

18 kwietnia 1906 r. Piotr Curie zginął pod kołami wozu towarowego. Wypadek, który wstrząsnął Marią i wpłynął na resztę jej życia, bardzo obrazowo opisała Ewa Curie:

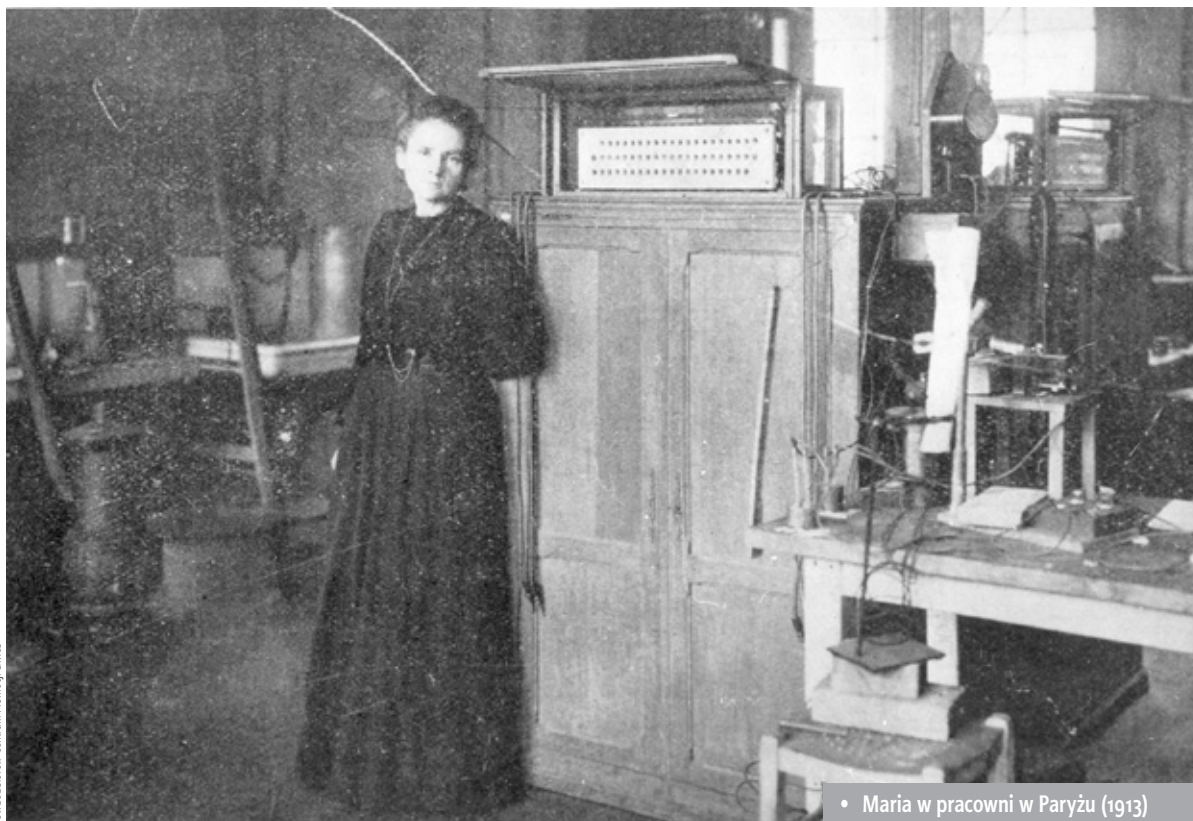
Piotr leży na ziemi. Nie krzyczy i nie porusza się, ale żyje i nawet nie jest

• Maria z córkami – Ireną i Ewą w ogrodzie Biura Miar i Wag w Sévres (1906)

Fot. ze zbiorów Centrum Promocji UWCS

4 Ewa Curie, *Maria Curie*, Warszawa 1960, s. 174–175.

Fot. ze zbiorów Centrum Promocji JMKCS

• Maria w pracowni w Paryżu (1913)

ranny. Nie potrafił go nogą żaden z koni, nie uderzyły przednie koła wozu. Może stanie się cud?! Lecz sześciotonowa masa posuwa się rozpędem jeszcze kilka metrów. Lewe tylne koło natrafia w swej drodze na wążkę przeszkodę, którą miażdży [...]”⁵.

Kiedy Maria dowiedziała się od Jeana Perrina, przyjaciela domu, o tym strasznym wydarzeniu, powiedziała jedynie: *Piotr nie żyje? Nie żyje? Nie żyje zupełnie?*⁶. Noblistka bardzo przeżyła śmierć ukochanego męża, przez niemal rok prowadziła dziennik, w którym dawała wyraz żalu po tej niepowetowanej stracie. Zapomnienia szukała w pracy. Zaczęła również wykładać na Sorbonie – przejęła obowiązki męża. Pierwszy jej wykład odbył się 5 listopada 1906 r. i była to niewątpliwie historyczna dla tego Uniwersytetu chwila, gdyż po raz pierwszy wykładała kobieta. Co ciekawe, Maria nie zrezygnowała z wykładania w szkole dla dziewcząt i prowadzenia laboratorium. Wszystkie te wymagające obowiąz-

ki zawodowe, jak również wychowanie dwóch córek potrafiła pogodzić.

W 1910 r. Maria wydała drukiem swoje wykłady: *Traité de radioactivité*. Rok później, 7 listopada 1911 r. przyznano jej drugą Nagrodę Nobla. Do dziś poza nią jedynie dwie inne osoby zostały dwukrotnie uhonorowane tak znaczącym wyróżnieniem: prof. Linus Puling (w dziedzinie chemii oraz za działalność na rzecz pokoju) oraz John Bardeen (dwukrotnie za osiągnięcia w dziedzinie fizyki). Pod koniec tego roku stan zdrowia Marii uległ pogorszeniu, konieczna była operacja nerek. Po kilkumiesięcznej rekonwalescencji wróciła do nadzorowania budowy Instytutu Radowego – pierwsze wzmianki o konieczności wybudowania tego miejsca pojawiły się tuż po śmierci Piotra Curie, a na jego budowę środki przekazały Sorbona oraz Instytut Pasteura.

Po wybuchu I wojny światowej Maria Curie-Skłodowska czynnie zaangażowała się w pomoc rannym na froncie żołnierzom. Jako jed-

na z pierwszych kobiet na świecie zdobyła prawo jazdy i zorganizowała sieć ruchomych stacji rentgenowskich, bowiem użycie rentgena znacząco przyspieszało lokalizowanie pocisków w ciałach rannych, a także pomagało wykryć zmiany w kościach i organach wewnętrznych. Po latach ten czas wspominała Ewa Curie:

*Nieraz widziano ją, jak w mroźne dni energicznie kręciła korbę motoru, który za nic nie chciał ruszyć. Nieraz widziano, jak podciąga ciężki wóz lewarkiem, aby zmienić koło, albo – jak ze zmarszczoną brwią czyściła karbonator rozważnymi, dokładnymi ruchami uczonej. Byle co je, byle gdzie sypia: w malutkim pokoiku sanitariuszek lub – jak w szpitalu w Hoogstade – po prostu w namiocie*⁷.

W tym czasie Marii udało się przeszkolić 150 laborantek, a o pomoc zwracały się do niej również jednostki wojskowe innych państw, np. z Belgii. O doświadczeniach wyniesionych z frontu I wojny światowej sama Maria wspominała później w swojej *Autobiografii*:

Nigdy nie zapomnę strasznego wrażenia, jakie odczuwałam na widok

5 Tamże, s. 63.

6 Tamże, s. 65.

7 Tamże, s. 126.

takiego pogromu ludzkiego życia i zdrowia. Ażeby znienawidzić samą ideę wojny, dość jest raz zobaczyć, co ja widywałam tyłkrotnie przez owe lata – mężczyzn i chłopców, przynoszonych do frontowych ambulansów na rychłą śmierć, wielu innych na całe miesiące bólu i cierpień⁸.

Pokłosiem doświadczeń wojennych stała się również poświęcona rentgenologii książka, którą Maria Curie-Skłodowska wydała w 1920 r.

20 maja 1921 r. Maria Curie-Skłodowska z rąk ówczesnego prezydenta USA Warrena Hardinga otrzymała symboliczną szkatułkę z radem (prawdziwy gram tej substancji otrzymała tuż przed wyjazdem do Francji). Gram radu otrzymała dzięki inicjatywie dziennikarki Marie Mattingly Meloney, która zorganizowała na ten cel zbiórkę wśród amerykańskich kobiet zafascynowanych heroiczną postawą Marii podczas wojny oraz jej osiągnięciami naukowymi. 15 maja 1922 r. Maria została jednomyślnie wybrana na członka Międzynarodowej Komisji Współpracy Intelktualnej przez Radę Ligi Narodów.

W latach 20. XX w. nastąpiła tzw. „radomania” – ludzie byli zafascynowani leczniczymi możliwościami radu, zaczęto go masowo dodawać do kosmetyków (m.in. do pasty do zębów, kremów przeciw zmarszczkom), karmy dla zwierząt, do nawozów. Można było również kupić radowe pigułki uspokajające. Warto podkreślić, że często ogłaszano zawartość radu w produkcie, by zwiększyć jego sprzedaż. Po pewnym czasie przekonano się jednak, że nadmiar tego pierwiastka w codziennym życiu może nieść ze sobą tragiczne skutki. Znana powszechnie jest bowiem historia kilku młodych kobiet, które zatrudnione były w fabryce przy malowaniu świecących elementów na różnych przedmiotach. Pomiędzy pociągnięciami pędzla młode kobiety lizały czubki pędzli – wkrótce część z nich zmarła na raka szczęki. Maria nigdy do końca nie zaakceptowała faktu, że używanie radu może przynieść negatywne skutki dla zdrowia. Wraz z córką Ireną podczas badań w laboratorium nie zgadzały się na stosowanie zabezpieczeń, promieniotwórcze pierwiastki bardzo często przenosiły z jed-

nego naczynia do drugiego poprzez zasysanie ich pipetą, a pogarszający się ich stan zdrowia nie zmieniał ich podejścia do stosowania ochrony. W 1932 r. Irena Curie zaczęła wraz z mężem Fryderykiem pełnić funkcję kierownika Instytutu Radowego.

Stan zdrowia Marii Curie-Skłodowskiej wciąż się pogarszał, od 1920 r. zaczęła postępować u niej zaćma, na którą leczyła się pod fałszywym nazwiskiem. Następnie pojawiły się bóle reumatyczne, a także gwałtowne ataki szumu w uszach. Jednocześnie lekarze nie potrafili postawić jednoznacznej diagnozy. Maria Curie-Skłodowska zmarła 4 lipca 1934 r. w wieku 67 lat. Przyczyną śmierci była anemia złośliwa aplastyczna.

Bibliografia:

- Maria Curie, *Autobiografia*, Lublin 2017.
Pietruszewski Marcin, *Maria Skłodowska-Curie. Polka wszech czasów*, Warszawa 2012.
Ewa Curie, *Maria Curie*, Warszawa 1960.

Opracowała: Marta Kostrzewa

• Ruchoma stacja radiologiczna podczas I wojny światowej (1917)

• Maria Curie-Skłodowska z prezydentem USA Warrenem Hardingiem w Białym Domu (1921)

⁸ Maria Curie, *Autobiografia*, Lublin 2017, s. 33.

Kalendarium życia i działalności Marii Curie-Skłodowskiej

- **7 XI 1867** – narodziny Marii w Warszawie
- **1882** – ukończenie ze złotym medalem nauki w III Żeńskim Gimnazjum Rządowym w Warszawie
- **1882–1883** – pobyt na wsi u rodziny ojca, korepetycje w Warszawie
- **1884–1885** – kontynuacja nauki w nielegalnym Uniwersytecie Latającym
- **1886–1889** – praca w majątku Szczuki w charakterze guwernantki dzieci państwa Żurawskich
- **1889–1890** – powrót do Warszawy i dokończenie z fizyki i chemii w pracowni naukowej Muzeum Przemysłu i Rolnictwa
- **1891** – wyjazd do Paryża i rozpoczęcie studiów na Sorbonie (Maria jako pierwsza kobieta w historii zdała egzaminy wstępne na wydział fizyki i chemii)
- **1893** – licencjat z nauk fizycznych
- **1894** – licencjat z nauk matematycznych
- **26 VII 1895** – ślub z Piotrem Curie, francuskim fizykiem
- **1896** – ogłoszenie przez małżonków Curie pracy naukowej pt. „O nowej substancji radioaktywnej występującej w blendzie smołistej”, w której zawarto informację o odkryciu nowego pierwiastka promieniotwórczego oraz propozycję nazwania go polonem
- **1896** – odkrycie kolejnego pierwiastka promieniotwórczego (wspólnie z G. Bementem), nazwanego radem
- **12 IX 1897** – narodziny córki Ireny
- **1900–1905** – praca (jako pierwsza profesor kobieta) w Wyższej Szkole Normalnej w Sèvres, w której kształcili się przyszłe nauczycielki żeńskich szkół licealnych
- **1903** – przyznanie małżonkom Curie Nagrody Nobla w dziedzinie fizyki (wspólnie z H. Becquerellem); Maria uzyskuje tę godność jako pierwsza kobieta w historii i jeszcze w tym roku, również jako pierwsza kobieta, zostaje doktorem fizyki
- **1904** – objęcie kierownictwa laboratorium w Katedrze Fizyki na Sorbonie, prowadzonej przez Piotra
- **6 XII 1904** – narodziny córki Ewy
- **19 IV 1906** – tragiczna śmierć Piotra Curie pod kołami wozu konnego; objęcie przez Marię po mężu kierownictwa Katedry Fizyki na Sorbonie
- **1910–1911** – zakończony skandalem romans z fizykiem Paulem Langevinem
- **1911** – druga Nagroda Nobla, tym razem w dziedzinie chemii (uzyskana samodzielnie) za odkrycie nowych pierwiastków i otrzymanie radu w stanie czystym; przyznanie przez rząd Francji środków na budowę Instytutu Radowego
- **1912** – zainicjowanie budowy w Paryżu Instytutu Radowego (Maria pracowała w nim do śmierci)
- **1913** – otwarcie w Warszawie pierwszej pracowni radiologicznej Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, którego Maria zostaje honorowym dyrektorem
- **1914** – otwarcie Instytutu Radowego w Paryżu, placówki prowadzącej badania nad promieniotwórczością
- **1914–1918** – I wojna światowa, organizacja służby radiologicznej wraz z córką Ireną na potrzeby szpitali wojskowych (wojskowe ruchome stacje służby rentgenologicznej, zwane „małymi curie”)
- **1921** – pierwsza podróż do USA wraz z córkami; spotkanie z prezydentem USA Warrenem Gamalielom Hardingiem; odbiór 1 g radu zamkniętego w szkatułce, do której złoty klucz wręczył jej prezydent Harding
- **1922** – udział w pracach Międzynarodowej Komisji Współpracy Intelktualnej w Genewie. Rada Ligi Narodów mianuje Marię Curie członkiem tej komisji
- **1925** – udział w uroczystości poświęcenia kamienia węgielnego pod Instytut Radowy w Warszawie na ul. Wawelskiej, spotkanie z prezydentem RP Stanisławem Wojciechowskim oraz z polskimi fizykami i chemikami
- **X 1929** – druga podróż do USA, gdzie spotkała się m.in. z prezydentem Herbertem Clarkiem Hooverem
- **V 1932** – ostatnia podróż do Polski; 29 V – udział w otwarciu Instytutu Radowego im. Marii Skłodowskiej w Warszawie (którego budowę Maria także zainicjowała) oraz przekazanie placówki 1 g radu zakupionego ze składek; udział, wraz z prezydentem RP chemikiem Ignacym Mościckim, w inauguracji działalności szpitala należącego do Instytutu Radowego oraz w sadzeniu drzewek przed Instytutem Radowym
- **1933** – ostatnie wykłady na Sorbonie
- **4 VII 1934** – śmierć w sanatorium Sancellemoz w Sabaudii na skutek białaczki (spowodowanej najprawdopodobniej wysokimi dawkami promieniowania pochłoniętymi podczas badań nad promieniotwórczością); pochówek w grobie rodziny Curie w Sceaux pod Paryżem
- **1995** – przeniesienie prochów Marii i Piotra Curie do Panteonu w Paryżu

Oprac. Ewa Kawatko-Marczuk

150.

rocznica urodzin

Marii Curie-Skłodowskiej

1867-2017